

СЕКЦІЯ 8. КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО ТА КРИМІНОЛОГІЯ; КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧЕ ПРАВО

ДОКТРИНАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ВСТАНОВЛЕННЯ ЗМІСТУ ПОНЯТТЯ «МЕТА ТЕРОРИСТИЧНОГО АКТУ»

Попович О. С.

*науковий співробітник відділу дослідження
проблем кримінального та кримінально-виконавчого права
Науково-дослідного інституту
вивчення проблем злочинності імені академіка В. В. Сташиса
Національної академії правових наук України
м. Харків, Україна*

Протягом багатьох десятиліть законодавець надає вагомому кримінально-правового значення меті вчинення злочину. Залежно від суб'єктивної сторони конкретного складу злочину мета його може відіграти роль обов'язкових або кваліфікуючих ознак. В українському науковому середовищі і серед практиків-юристів триває дискусія навколо змісту поняття «мета терористичного акту». Метою терористичного акту у ч. 1 ст. 258 КК України визнано порушення громадської безпеки, залякування населення, провокація воєнного конфлікту, міжнародне ускладнення або вплив на прийняття рішень чи вчинення або не вчинення дій органами державної влади чи органами місцевого самоврядування, службовими особами цих органів, об'єднаннями громадян, юридичними особами, або привернення уваги громадськості до певних політичних, релігійних чи інших поглядів винного (терориста). І це питання, залишаючись проблемним у сучасній доктрині кримінального права, викликає труднощі при притягненні винних до кримінальної відповідальності.

Науковці пропонують таку схему визначення цілей терористичного акту: засобом досягнення мети терористів є наслідки скоєння суспільно небезпечних дій або погрози їх вчинення, які призводять до інформування про це невизначено велику кількість осіб. Проміжною метою – виникнення або створення обстановки страху й напруженості в результаті інформаційного впливу невизначено великої чисельності людей. Кінцевою метою виступає примушування держави чи міжнародної організації або фізичної, юридичної особи, групи осіб до вчинення

яких-небудь дій чи відмови від них в інтересах терористів і на шкоду адресатам впливу (В. П. Ємельянов). Учений також вважає: щоб склад терористичного акту був дійсно точним, науково вивіреним і не конкурував з багатьма іншими складами злочинів, він повинен містити в нерозривній єдності такі ознаки, як спрямованість указаних у ньому насильницьких дій на залякування населення й мету впливу, спонукання адресатів останнього до прийняття рішень, у яких заінтересовані терористи.

Погоджуючись з тим, що мета терористичного акту, що визначена в ч. 1 ст. 288 КК, потребує удосконалення, вважаємо також за доцільне звернутися до іспанського досвіду боротьби з терористичними актами. У КК Іспанії метою такого злочину визнано: (а) повалення конституційного ладу, (б) припинення або тяжка дестабілізація функціонування політичних інститутів, економічних або соціальних структур держави, (в) примушування публічної влади вчинити певну дію чи не вчиняти, (г) серйозне порушення громадського спокою, (д) серйозна дестабілізація функціонування міжнародної організації, (е) провокація стану страху серед населення або його частини. Інакше кажучи, іспанський законодавець виходить за межі громадської (загальної) безпеки, визнаючи серйозне порушення громадського спокою і провокацію стану страху серед населення або його частини тільки альтернативними цілями вчинюваного діяння як терористичного акту. Такий підхід дещо схожий на визначення терористичного акту в ч. 1 ст. 258 КК України, хоча й містить різновиди мети терористичного акту, які охоплюються, наприклад, ст. 109 КК України.

З позиції *de lege ferenda* та з урахуванням й інших результатів дослідження терористичного акту в національному і зарубіжному ракурсах, зазначимо, що різновидом мети терористичного акту є дестабілізація діяльності державних і громадських інституцій, органів місцевого самоврядування, а припинення діяльності зазначених інституцій виступає однією з форм дестабілізації. Причому державними інституціями виступають державні органи, установи, підприємства, організації, а громадськими – партії, інші громадські об'єднання, а також їх органи.

Що стосується провокації стану страху серед населення або його частини, таку мету можна сприймати позитивно, бо саме остання досягається при вчиненні погрози вчинити певне діяння як терористичний акт, а тому виділяти її окремо в ст. 258 КК немає необхідності.

Згідно з кримінальним законодавством Іспанії метою терористичного діяння є примушування публічної влади скоїти певну дію чи не вчиняти її. У ч. 1 ст. 258 КК України різновидом мети визнано вплив на прийняття рішень, вчинення чи невчинення дій органами державної

влади, органами місцевого самоврядування або службовими особами цих органів чи об'єднаннями громадян, юридичними особами. Таким чином, існує певна схожість в установленні такого виду мети. Однак термін «примушування» щодо терористичного акту є більш точним порівняно з терміном «вплив». Примушуванням – це насильницький вплив на дії або бездіяльність суб'єктів з метою отримання бажаної реакції. Ураховуючи те, що в цілому терористичний акт є насильницьким злочином, використання словосполучення «насильницький вплив» є некоректним, а тому доцільніше оперувати терміном «примушування».

Отже, різновидом мети терористичного акту є примушування публічної влади (державної влади чи влади, що належить місцевому самоврядуванню) в особі їх органів, службових осіб, юридичних осіб або певних соціальних груп, які не є юридичними особами, до вчинення певних дій або відмови від цього. Щодо фізичної особи (пересічного громадянина), то її примушування не є метою терористичного діяння, а дії щодо таких осіб охоплюються складами інших злочинів (наприклад, передбачених статтями 127, 147, 189 КК).

Підсумовуючи викладене, підтверджуємо, що різновидами мети терористичного акту є: (а) дестабілізація діяльності державних органів, установ, підприємств, організацій, органів місцевого самоврядування і громадських об'єднань; (б) примушування органів державної влади чи органів місцевого самоврядування, їх службових осіб чи юридичних осіб, окремих соціальних груп (релігійних, політичних, з національною належністю до національних меншин тощо), які не є юридичними особами, до вчинення певних дій або відмови від цього. І тому потрібно удосконалення редакції ч. 1 ст. 258 КК України.